

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації
творів мистецтва

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Н.О.Урсу

«__» _____ 2019 р.

Дипломна робота
бакалавра

з теми : **«НАТЮРМОРТ У ТВОРЧОСТІ ХУДОЖНИКІВ
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.»**

Виконала: студентка 4 курсу
напряму підготовки 6.020205
Образотворче мистецтво*
Петренчук Валерія Валеріївна

Науковий керівник: Демчик К. І.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач

Рецензент: Бренюк А. Г.,
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

Кам'янець-Подільський – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАТЮРМОРТ ЯК ЖАНР ЖИВОПИСУ.....	6
1.1. Історія розвитку натюрморту	6
1.2. Художньо-стильові особливості, шляхи і засоби виконання натюрморту.....	11
1.3. Засоби виконання натюрморту: прийоми та технологія олійного живопису.....	22
РОЗДІЛ 2. К.С. ПЕТРОВ-ВОДКІН ЯК ПРЕДСТАВНИК СИМВОЛІЧНОГО НАТЮРМОРТУ ХХ СТ.	33
2.1. Біографічні відомості про К. С. Петрова-Водкіна як майстра символічного натюрморту	33
2.2. Своєрідність натюрмортів К.С. Петрова-Водкіна.....	37
РОЗДІЛ 3. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КОПІЇ НАТЮРМОРТІВ К.С. ПЕТРОВА-ВОДКІНА.....	42
3.1. Творчий задум, вибір і підготовка художніх матеріалів	42
3.2. Послідовність створення копії натюрмортів К. С. Петрова-Водкіна....	43
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	47
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. З давніх-давен натюрморт вважається найкращою школою реалістичного живопису, де художник осягає закони колірної гармонії та пластику форм, навчається майстерності володіння технічними прийомами і творчому ставленню до натури. Вміти правдиво зобразити з натури форму й кольори предметів – це значить передати за допомогою конструкції, перспективи, колірних відношень пропорції, обсяг, матеріальність, просторове положення предметів і їх характер в цілісному мальовничому натюрморті. Ці якості реалістичного зображення предметів спрямовані на виявлення їх естетичних властивостей і краси.

Вибір теми дослідження зумовлений тим, що натюрморт як жанр образотворчого мистецтва близький для сприйняття кожному, хто небайдужий до мистецтва живопису та має естетичний смак. Прийнято вважати, що натюрморт – це застиглий фрагмент життя, тому багато художників вважають, що через нього можна висловити красу, швидкоплинність, миті життя. Разом з тим, натюрморт – один з основних жанрів, з яких починають навчання художники.

Об'єкт дослідження – специфіка написання олійними фарбами символічного натюрморту.

Предмет дослідження – натюрморти К.С. Петрова-Водкіна як зразки для мистецької копії натюрморту ХХ ст.

Метою дослідження є вивчення та аналіз характерних особливостей натюрморту в творчості художників першої половини ХХ ст. у контексті культурно-мистецьких впливів і взаємозв'язків. Важливість цього дослідження полягає в тому, що, натюрморт тісно пов'язаний з багатовіковою історією світової художньої культури. У натюрморті, як і в інших жанрах образотворчого мистецтва, встановилися свої традиції, виробилися певні канони відображення предметів та об'єктів природи.

Художники починають своє навчання мальовничої грамоти з натюрморту, тому навчання основ живопису здійснюється у процесі

малювання натюрморту. Загальновідомо у галузі образотворчого мистецтва, що натюрморт – один із провідних жанрів в навчанні образотворчої грамоти. Малювання натюрморту – це творчий процес, тому цей жанр займає свою особливу нішу в «мальовничому» мистецтві. Він так само, як і інші жанри, допомагає художнику саме висловитися. Тобто, може нести в собі таємний сенс, порив душі, хитромудрий сюжет тощо. Натюрморт, як і будь-яке мистецтво, є відображенням душі художника. У ньому не сховаєшся за літературний сюжет, за монументальність ідеї – тільки майстерність і світогляд майстра. Тут він, художник, і видно як на долоні: чи є йому що розповісти світу. Великі майстри живопису нерідко зверталися до цього жанру, і навіть ті художники, які характеризували себе в інших напрямках живопису, писали чималу кількість натюрмортів. Отже, вивчимо цей самостійний жанр живопису за допомогою визначення терміну, історичних довідок і робіт великих художників.

Завдання дослідження:

- 1) дослідити явище натюрморту ХХ ст. як особливого різновиду символічного натюрморту;
- 2) визначити історичні та культурно-мистецькі впливи на розвиток натюрморту в загальному значенні;
- 3) проаналізувати художньо-стильові особливості, шляхи і засоби виконання натюрморту;
- 4) розкрити своєрідність К.С. Петрова-Водкіна як майстра символічного натюрморту;
- 5) представити послідовність роботи над мистецькою копією символічного натюрморту (на прикладі робіт К.С. Петрова-Водкіна).

Для розв'язання визначених завдань застосовувались наступні **методи** дослідження:

- *теоретичні* (аналіз довідкових видань про натюрморт як жанр живопису, мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми);

- *практичні* (вивчення реального стану практики створення натюрморту художниками ХХ ст., аналізу картин у жанрі символічного натюрморту).

Практичне значення одержаних результатів. Дослідницький матеріал може використовуватись у освітньому процесі закладів вищої освіти на лекційних та практичних заняттях при висвітленні відповідних мистецтвознавчих питань. Також студентам художніх спеціальностей буде корисно скористатись матеріалами дослідження у процесі підготовки реферативних повідомлень, курсових, дипломних робіт, написанні статей, а також при вивченні окремих аспектів мистецтвознавчих досліджень натюрморту як жанру живопису.

Наукова новизна дослідження полягає у способі комплексного аналізу та порівняння понять «оригінал» і «копія» у живописі ХХ ст.

Структура роботи: дипломна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів (кожен з яких містить по два підрозділи), висновків, списку використаних джерел (44 найменування) і додатків. Основний текст роботи викладений на 46 сторінках.

ВИСНОВКИ

Мистецтво натюрморту в черговий раз дало можливість зануритися в світ живопису, насолодитися роботою кольором. Я отримала задоволення працюючи над дипломом.

У руслі авангарду розвивався живопис ХХ століття і натюрморту зокрема. Молоді художники відмовлялися від академічних традицій, намагалися в нових естетичних формах вирішити складні проблеми, що поставали перед суспільством.

В ході виконання дипломної роботи мною було досліджена величезна кількість літератури по живопису, основам кольорознавства, колористиці, історії розвитку натюрморту, вивчені праці художників - педагогів, майстрів відродження, імпресіоністів і представників радянської школи живопису.

Основні висновки дипломної роботи:

- в процесі виконання натюрморту я переконалась на власному досвіді, що практичних навичок не достатньо для реалізації поставлених цілей і копіювання художнього твору,
- обов'язково необхідно виконувати пошукові роботи, користуватися допоміжним матеріалом по темі, вивчати твори великих майстрів.
- необхідно приділити належну увагу питанням кольорознавства і колористиці, як основам образотворчої грамоти.

Можливості олійного живопису дуже широкі. Він виконується на будь-якому різновиді основи, на численних видах ґрунту, різними сортами пензлів. Його барвистий шар може бути тонким і пастозним, прозорим і щільним, блискучим і матовим, світлим і дуже глибоким за тоном. Разом з багатошаровим живописом у техніці також допустимий живопис «по сирому». На відміну від акварелі, гуаші й темпері, колір олійної фарби залишається в процесі висихання незмінним, якщо не порушена технологія живопису. Основні достоїнства олійного живопису: гнучкість, податливість багатьох можливостями матеріалу і відносна міцність барвистого шару.

Основними недоліками є схильність до почорніння і пожовтіння під впливом часу; ускладненість технологічних вимог при тривалій роботі.

Живопис олійними фарбами потребує серйозної підготовки і міцних знань про особливості використання фарб, лаків, розчинників, техніки натягування і ґрунтування полотна. Окрім цього, живописець повинен мати хороші пензлі, палітру, мастихіни, вміти доречно їх використовувати, щоб якнайточніше виразити свій задум.

Таким чином, робота над композицією картини є досить складним процесом, який вимагає від художника творчої ініціативи, живої уяви, видумки, художнього смаку тощо. Вона не зводиться не лише до розміщення на полотні, чи папері фігур і предметів, ліній і кольорових плям, як іноді думають художники-початківці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адашкина Н. Диалог с натурой. Проблема натюрморта в творчестве К.С. Петрова-Водкина // Советская живопись. 1978. Москва : Советский художник», 1980. С.238.
2. Алексеев С.С. Цветоведение, Москва, 1949.
3. Богемская К.Г. Развитие жанров в советской живописи (некоторые тенденции). Москва : Знание, 1993. 47 с.
4. Беда Г.В. Живопись. Москва : Просвещение, 1986.
5. Выставка произведений заслуженного деятеля искусств РСФСР К.С. Петрова-Водкина. Каталог/ Вступ. статья Е. Н. Селизаровой, Москва – Ленинград, 1966. 256 с.
6. Васильев А.А. Живопись натюрморта. Краснодар, 2004.
7. Волков Н.Н. Цвет в живописи. Москва, 1985.
8. Виппер Б.Р. Статьи об искусстве Москва, 1972.
9. Виппер Б.Р., Проблема и развитие натюрморта. Казань, 1922.
10. Всеобщая история искусств. Москва, 1972.
11. Выборнова Г. Роль освещения в натюрморте. Художник. 1984.
12. Волков Н.Н. Композиция в живописи: в 2 ч. Москва : 1977. Ч. 1.
13. Герчук Ю.Я. Живые вещи. Советский художник : Москва, 1977.
14. Гусарева А.П., Константин Коровин. Советский художник : Москва, 1983.
15. Галушкина А.С. К.С. Петров-Водкин. Москва : Государственное издательство изобразительных искусств, 1936. 80 с.
16. Зайцев А.С. Наука о цвете и живопись. Москва, 1986.
17. Дмитриев В. Купание красного коня // Аполлон. 1915. № 3. С. 15.
18. Костин В.И. Петров-Водкин. Москва : Советский художник, 1966. 168 с.
19. Кантор А.М. Предмет и Среда в живописи. Советский художник. 1985. 210 с.
20. Кримов Н.П. Теория тона, Москва, 1960.

21. Крымов Н.П. О живописи// Русская советская художественная критика. 1917-1941: Хрестоматия. Москва : Изобразительное искусство, 1982. С. 769–773.
22. Куприн А.Н. Материалы живописи. Советы мастеров. ЦЛ: Художник РСФСР, 1973.
23. Матеріали і техніка олійного живопису: навч. посібник/ укладач : О.Я.Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. 114 с.
24. Пучков А.С., Триселев А.В. Методика работы над натюрмортом. Просвещение, 1982.
25. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. Ч. 1. С. 559-560.
26. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. Ч. 2. С. 561.
27. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. Ч. 3. С. 562.
28. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. Ч. 4. С. 563.
29. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. СПб.: Азбука, 2000. С. 563.
30. Ростиславов А. Петров-Водкин К.С. // Аполлон. 1916. № 4. С. 14.
31. Роцин С.П. Живопись. Основы теории и практики. М., 2008.
32. Рынди́н А.С. Живопись. Теория и практика. Одесса, 2010.
33. Русаков Ю. Петров-Водкин и его автобиографическая проза // В кн. Петров-Водкин К. Пространство Эвклида. Санкт-Петербург : Азбука, 2000. 768 с.
34. С веком наравне: Рассказы о картинах. Сост. В.И. Порудоминский. 2-е изд., испр. Москва : Молодая гвардия, 1989. Т. 2. 382 с.
35. Сокровища Иркутского художественного музея. Альбом / Авт. сост. Огородникова Т.П. Ленинград: Аврора, 1989. 151 с.
36. Смирнов Г.Б. Живопись. Москва : Просвещение, 1975.
37. Унковский А.А. Живопись. Основы теории и практики, Москва, 1980.

38. Художественно-педагогическое образование и эстетическое воспитание, Краснодар, 2004.
39. Черлинка Г.К. Натюрморт в советской живописи. Москва : Знание, 1988. 56 с.
40. Шагинян З.К. С. Петров-Водкин (эскизы к монографии). // Русское искусство. 1923. № 1. С. 14–15.
41. Шорохов Е.В. Основы композиции. Москва : Просвещение, 1979.
42. Шитов Л.А., Ларионов В.Н. Живопись. Москва. Просвещение, 1978.
43. Штаничева Н.С., Денисенко В.И. Живопись: учеб. Пособие для вузов. Москва, 2009.
44. Яшухин А.П. Живопись. Москва, 1985.